

Op school aan de slag met burgerschap

Sinds 2021 is de wet voor burgerschapsonderwijs aangescherpt. Alle leerlingen in het funderend onderwijs moeten kunnen omgaan met diversiteit en leren over de basiswaarden van de Nederlandse rechtsstaat, zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Het doel dat de overheid beoogt, is het bevorderen van actief burgerschap en sociale cohesie. SLO, landelijk expertisecentrum voor het curriculum, werkt samen met het onderwijsveld aan kerndoelen voor burgerschap. SLO ondersteunt scholen die nu aan de slag willen met handreikingen en instrumenten op het platform basisvaardigheden.

Tekst: Brigitte Bloem

Veel scholen vinden het lastig om vanuit een coherente visie en toegespitst op de eigen leerlingpopulatie met burgerschap aan de slag te gaan. Zo niet het Herman Wesselink College (HWC), een brede scholengemeenschap, waar de helft van de leerlingen tweetalig onderwijs geniet. Joris Zijlema geeft er aardrijkskunde en coördineert het burgerschapsonderwijs. "We zijn gevestigd in Amstelveen, waar veel expats wonen, afkomstig uit alle werelddelen. "Dat internationale karakter zie je volop terug in het onderwijs op onze school. We bieden tweetalig onderwijs, veel buitenlandse excursies, uitwisselingen en andere internationale activiteiten", somt hij op. "Dat zet zich ook door in ons burgerschapsonderwijs, dat bij ons meer richting wereldburgerschap gaat."

Visievorming

Johan van Driel, curriculumontwikkelaar geschiedenis bij SLO, is betrokken bij de ontwikkeling van instrumenten en handreikingen voor burgerschapsonderwijs op scholen. Hij raadt scholen aan: "Start vanuit je pedagogische en levensbeschouwelijke uitgangspunten en vraag je af wat je vanuit deze opvattingen wilt bereiken met burgerschapsonderwijs. Probeer je visie op burgerschap in de haarvaten van de lessen te krijgen en communiceer regelmatig met het team. Het HWC brengt dit in de praktijk."

Joris: "Onze kernvraag was: 'Hoe willen we dat kinderen de school uitlopen na hun eindexamen? Wat willen we ze meegeven, zodat ze wereldburgers

Johan van Driel

Aan de slag met de basisvaardigheden voor burgerschap?

Sinds enkele jaren is het wettelijk verplicht om het vak burgerschap aan te bieden, maar veel scholen zoeken nog naar de beste manier om het leergebied een blijvende en betekenisvolle plek te geven in hun onderwijs.

Een set kerndoelen voor dit leergebied is in ontwikkeling. Die biedt straks meer duidelijkheid over wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren aan het einde po en onderbouw vo. Eind 2023 worden de conceptkerndoelen burgerschap opgeleverd en dan volgt een fase van beproeven op scholen. Na deze fase krijgen de kerndoelen een wettelijke status.

Ga voor meer informatie over de actualisatie van de kerndoelen naar:
www.actualisatiekerndoelen.nl/burgerschap

Voor scholen die nu aan de slag willen, zijn er diverse adviezen en instrumenten beschikbaar op: www.slo.nl/basisvaardigheden/burgerschap

worden?'. We zagen onze leerlingen enorm groeien na de buitenlandexcursie in klas 2 en de uitwisseling in gastgezinnen in het 3e jaar. Toen dachten we, 'hoe kunnen we dit breder trekken, zodat ook ervaringen binnen school dit resultaat hebben?'. Een aantal collega's vormde met Joris een werkgroep. Er werd geïnventariseerd wat er al gebeurde op burgerschapsgebied en op welke thema's nog ontwikkeling gewenst was.

Maatschappelijk relevante thema's

Inmiddels wordt binnen het HWC gewerkt met twee schooleigen leerlijnen voor burgerschap: wereldburgerschap en persoonsontwikkeling. Deze tweede leerlijn is een toevoeging van de school zelf en behoort niet tot de verplichte kern van burgerschap. "Het is een levend document en blijft in ontwikkeling", wil Joris benadrukken. "Door onderlinge gesprekken zijn mooie dingen boven komen drijven. Zo was er bijvoorbeeld een taaldocent die aangaf: 'Ik kies mijn artikelen heel bewust, bijvoorbeeld over Brexit, over mensenrechten, klimaatverandering, migratie'. Een collega vertelde dat hij vooral taaltechnisch kijkt, maar er nu ook veel voor voelt om ook vanuit burgerschapspectief te kijken naar meer maatschappelijk relevante thema's."

Instrumenten en handreikingen

"Er is nog geen samenhangend curriculum voor burgerschap. De set kerndoelen voor dit leergebied is in ontwikkeling. SLO biedt straks meer duidelijkheid over wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren

Joris Zijlema

aan het einde po en onderbouw vo", stelt Johan. Eind 2023 worden de conceptkerndoelen burgerschap opgeleverd en dan volgt een fase van beproeven op scholen. Na deze fase krijgen de kerndoelen een wettelijke status. Vooruitlopend daarop ontwikkelden Johan en collega's verschillende instrumenten, zodat scholen nu al stappen kunnen zetten. "We bieden een handreiking en stappenplan aan die ondersteunen bij het vormgeven van je burgerschapsonderwijs. Ook zijn er adviezen die scholen kunnen gebruiken om de kwaliteit van de lessen te borgen. Voor po en onderbouw vo is een leerlijn ontwikkeld voor burgerschapsonderwijs. Ten slotte bieden we een factsheet over wat bekend is met betrekking tot de kennis en vaardigheden van Nederlandse leerlingen. Leg dat naast de kennis en kunde van je eigen leerlingen en je weet ongeveer waar je staat."

Living Lab

Een advies dat SLO aan scholen geeft, is dat je burgerschapsonderwijs goed in samenhang met andere leergebieden kan geven. Ook het HWC kiest daarvoor. Vanuit 'kunst & cultuur' gaan we komend jaar in 4vwo een pilot draaien met het Living Lab", licht Joris toe. "In een Living Lab wordt een actueel en inspirerend thema behandeld dat te maken heeft met burgerschap. Zo ervaren leerlingen democratische waarden en diversiteit door ermee te oefenen. Hierdoor worden de burgerschapsdoelen voor leerlingen veel concreter."

Het HWC is zelfstandig burgerschapsonderwijs gaan ontwikkelen. "Op een gegeven moment kwam er vanuit SLO en andere organisaties aanvullend materiaal, waar we gebruik van hebben gemaakt", aldus Joris. "We hebben bovendien profijt gehad van de expertise die er - in bredere kring - binnen Cedergroep waartoe we behoren, aanwezig is."

Joris en Johan hebben voor nu nog een laatste, eenduidig advies: "Inventariseer wat je al doet aan de verplichte burgerschapsthema's en probeer dat te versterken. Doe dat wel vanuit jullie schoolvisie op burgerschap." ▶